

**СТАТИСТИЧНО-АНАЛІТИЧНИЙ
ПОРТРЕТ
БІБЛІОТЕК ДЛЯ ДІТЕЙ
КІРОВОГРАДЩИНИ
ЗА 2024 РІК**

М. КРОПИВНИЦЬКИЙ, 2025

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ

ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ВІДДІЛ

**Статистично-аналітичний портрет
бібліотек для дітей Кіровоградщини
за 2024 рік**

Кропивницький — 2025

УДК 02(477.65)
Стат 78

Статистично-аналітичний портрет бібліотек для дітей Кіровоградщини за 2024 рік / Кіровогр. обл. б-ка для дітей ім. Т. Г. Шевченка; науково-метод. від.; уклад., комп'ют. верстка Н. Расторгуєва; ред. О. Ліпей; відп. за вип. Т. Манжула. – Кропивницький, 2025. – с.

На підставі аналізу звітів бібліотек територіальних громад за 2024 рік подаються відомості про стан мережі, кадри, матеріальної бази, стан бібліотечних фондів, рівень комп'ютеризації, наданих послуг, фінансування. Окремі показники подані у порівнянні до 2023 року. Описані найбільш яскраві бібліотечні активності 2024 року за участі дітей.

Матеріал призначений для працівників бібліотек та інших зацікавлених осіб.

© Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г. Шевченка

З початку повномасштабного вторгнення рф в Україну бібліотеки навчилися працювати в надскладних умовах воєнного стану. Бібліотеки для дітей, загалом публічні бібліотеки, не лише зберігають свою історично впізнану роль, але й активно змінюються. З огляду на наявні бібліотечно-інформаційні ресурси вони впливають на покращення доступу до знань, освіти та інформації, зростання рівня цифрової грамотності, особистісний розвиток; зміцнюють і розширюють соціальні зв'язки; створюють безпечні і доступні простори для спілкування та співпраці; сприяють рівності, інклюзії та соціальній інтеграції дітей; підтримують культурне різноманіття та збереження історичної спадщини.

На початок 2025 року базова мережа публічних бібліотек Кіровоградської області нараховувала 532 заклади: 3 обласних, 74 міських, 455 сільських. З усієї кількості публічних бібліотек, 91% вказали про наявність у загальному числі користувачів – дітей. У числі інших виокремлюються 25 спеціалізованих бібліотек для дітей. Також у структурі 14 публічних бібліотек функціонують дитячі відділи.

Згідно отриманих від публічних бібліотек територіальних громад області статистичних звітів маємо наступні показники по роботі з дітьми за 2024 рік.

Кількість користувачів-дітей залучених бібліотеками області – 75,1 тис. осіб; відвідування становить 748,5 тис.; видача документів – 1550,39 тис. прим., з яких 94,2% – українською мовою (на 2,4% більше за 2023 р.). Інтенсивність відвідуваності дітьми бібліотек (середнє відвідування) – 10,0; інтенсивність використання фондів (читаність) – 20,6.

Докладніше розглянемо **діяльність бібліотек для дітей Кіровоградщини**, що базується на статистичних даних за 2024 рік, без урахування показників Кіровоградської ОДБ ім. Т. Г. Шевченка. Статистичний аналіз здійснюється для того, щоб використовувати зібраний матеріал для напрацювання будь-яких оцінок і рішень на майбутнє.

Мережа бібліотек для дітей нараховує **25** закладів: Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г. Шевченка, 6 селищних, 16 міських, 2 сільських. *На один заклад менше ніж у 2023 році.* Міністерство культури та інформаційної політики України листом № 06/12/3902-24 від 30.04.2024 року погодило ліквідацію Рівнянської сільської бібліотеки для дітей та виключення її з базової мережі закладів культури на підставі звернення Рівнянської сільської ради Новоукраїнського району Кіровоградської області від 20.03.2024 р. № 425/02-16 (вх. реєстр. МКІП від 21.03. 2024 №7545/06-24) щодо реорганізації закладів культури та виключення їх з базової мережі закладів культури. На підставі листа МКІП, 33 сесія 8 скликання Рівнянської сільської ради Новоукраїнського району від 10.05.2024 року №2240 «Про оптимізацію мережі закладів культури Рівнянської сільської ради Новоукраїнського району Кіровоградської області» прийняла рішення про ліквідацію Рівнянської сільської бібліотеки для дітей (код ЄДРПОУ 26492130) та виключення її з базової мережі закладів культури Рівнянської сільської ради; скорочення посади бібліотекаря Рівнянської СБД (1 штатна одиниця), передачу бібліотечного фонду Рівнянській публічній сільській бібліотеці, на базі якої надаватимуться відповідні послуги у сфері культури жителям села Рівне.

З метою покращення умов праці бібліотекарів і обслуговування користувачів, Новоархангельську бібліотеку для дітей переведено у приміщення КЗ «Центральна публічна

бібліотека» Новоархангельської селищної ради, де виділено 2 кімнати. Новомиргородська міська бібліотека для дітей отримала нове приміщення площею 41 м. кв.

Відбулося перейменування бібліотеки для дітей ЦПБ Новгородківської селищної ради на *бібліотеку для дітей ЦПБ Кам'янецької селищної ради*, що пов'язано з перейменуванням селища Новгородка Кропивницького району на селище Кам'янець (Постанова Верховної Ради України від 19 вересня 2024 року № 3984-ІХ «Про перейменування окремих населених пунктів та районів» відповідно до Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», враховуючи пропозиції, подані органами місцевого самоврядування).

За юридичним статусом: 19 бібліотек для дітей є відокремленими структурними підрозділами публічних бібліотек – філіями; 5 – бібліотеки, з яких 3 мають статус юридичної особи.

Належність бібліотек до груп за оплатою праці розподілилися наступним чином: 7 – до 3-ої групи, 9 – до 4-ої, 8 – поза групою.

Характеристика приміщень бібліотек.

Загальна площа приміщень 24 бібліотек для дітей зменшилася і складає 6,7 тис. м. кв., з яких 41,7% від загальної площі використовується для проведення соціокультурних заходів. За майновою характеристикою: 11 бібліотек володіють правом оперативного управління майном, 13 – знаходяться у приміщеннях на правах оренди. Завдяки бюджетному фінансуванню проведено ремонти у 10 бібліотеках для дітей міст Олександрія, Кропивницький, селищ Олександрівка, Новоархангельськ, с. Витязівка Кетрисанівської сільської ради. Зокрема, у ЦМБД Олександрійської МЦБС зроблений ремонт читальних залів відділів обслуговування, фойє. Олександрівська бібліотека для дітей здійснила поточний ремонт абонементу.

Олександрійська ЦМДБ отримала меблі та облаштувала бібліопростір «Грай. Читай. Відпочивай» у читальній залі відділу обслуговування учнів 5-9 класів. Отримали меблі бібліотека для дітей КЗ «Кам'янецька публічна бібліотека», ЦМБД і БДФ №12 Кропивницької МЦБС.

У звітному році без опалення залишилася Побузька МБД.

Безбар'єрність – комплексне поняття, яке охоплює різні аспекти діяльності закладу. Фізична доступність бібліотек залишається найбільш слабким місцем відносно забезпечення безперешкодного доступу до закладу користувачів. Лише 8 бібліотек для дітей обладнані пандусом і до їх приміщень забезпечено безперешкодний доступ. Приміщень, всередині яких забезпечений безперешкодний доступ – 9. У звітному році, з метою забезпечення безперешкодного доступу до закладів, обладнано кнопками виклику персоналу 5 бібліотек для дітей Кропивницької МЦБС. Але ще 62,5% приміщень бібліотек потребують встановлення засобів безперешкодного доступу і 58,3% закладів – встановлення засобів безперешкодного доступу всередині приміщень.

Бібліотеки для дітей володіють **технічними ресурсами**, які допомагають розширити послуги відвідувачам. На 1.01.2025 року 24 дитячих бібліотеки мали **105** (на 9 більше 2023 р.) комп'ютерів; 20 – **61** од. копіювально-розмножувальної техніки; 12 – **36** од. мультимедійного обладнання; три заклади – фліпчарти.

Отримали нові технічні засоби 9 бібліотек для дітей із Гайворонської, Олександрійської, Кропивницької міських, Олександрівської селищної, Кетрисанівської сільської рад.

Доступом до мережі Інтернет забезпечені 22 бібліотеки для дітей.

Але говорячи про комп'ютеризацію дитячих бібліотек, слід зазначити, що 8 закладів мають лише 1 комп'ютер. У 2-х міських

дитячих бібліотеках філіях КЗ «ЦПБ» Новомиргородської міської ради взагалі відсутній доступ до мережі Інтернет.

Засоби зв'язку: 23 бібліотеки для дітей мають електронну пошту, 5 – телефонний зв'язок.

Кількість і кваліфікація працівників. У бібліотеках для дітей протягом 2024 року працювали 71 фахівець, що менше на 4 особи порівняно з 2023 роком: Працівника Гайворонської МБДФ переведено до штату ЦПБ; працівника Рівнянської СБД скорочено у зв'язку із ліквідацією закладу; в Олександрійській ЦМБД і Кам'янецькій БД – по 1 вакансії.

У режимі повного робочого часу працювали 69 осіб; неповний робочий день – 2 (бібліотекарі Гайворонської бібліотеки для дітей філії №1 та філії «Витязівська сільська бібліотека для дітей» КЗ «Публічна бібліотека» Кетрисанівської сільської ради).

Змінився освітній рівень працюючих, зокрема, зменшилося число фахівців із вищою бібліотечною освітою. За підсумками 2024 року: 40 працівників мали повну вищу, зокрема 28 – бібліотечну; 29 – базову вищу, зокрема 25 – бібліотечну, 2 – загальну середню освіту.

Фахівці з бібліотечною освітою склали 74,6% від загальної кількості працюючих, що на 1,4% менше 2023 року.

За стажем бібліотечної роботи: до 3-х років – 7 осіб, 3-9 р. – 4, 10-20 р. – 10 і понад 20 років – 50 осіб.

Години роботи закладів – забезпечення зручного доступу користувачам. Режим роботи бібліотек для дітей: з 8.00 до 17.00 чи з 9.00 до 18.00 годин. При чому, 54,2% закладів працюють більше 40 год. на тиждень, у тому числі у суботу або неділю; 41,7% – 40 год.; 4,2% – від 30 до 40 год.

Користувачі, відвідування та книговидача – популярність бібліотеки серед громади.

Протягом 2024 року спеціалізованими бібліотеками для дітей обслужено **35,6** тис. дітей та організаторів дитячого читання. Виконання більше запланованого на 118,6%.

Кількість зареєстрованих користувачів, згідно єдиної реєстраційної картотеки – **22,5** тис. осіб. Основний контингент, що користується послугами бібліотек – діти – 91,4% від загальної кількості зареєстрованих.

Чисельність користувачів, що *вперше записалися* до бібліотеки склала 4,4 тис. Їхня кількість збільшилася на 0,4 тис. проти 2023 року.

Користувачами бібліотек є діти пільгових категорій: **815** дітей із сімей, що переїхали на Кіровоградщину з окупованих територій чи де тривають бойові дії (більше на 91 за 2023 р.); **235** осіб з інвалідністю.

Кількість виданих користувачам документів – **699,8** тис. прим. План виконаний на 101,3%. Серед прочитаних книг і періодики превалюють видання українською мовою – 95,1% від загальної видачі. Це на 2,0% більше аніж у 2023 році.

Поступово у читанні дітей з'являються видання англійською, німецькою і французькою мовами – 0,06% від загальної книговидачі.

Присутня видача творів російською мовою – 4,8% від загальної документовидачі (на 2% менше за 2023 рік).

Більшість абонентів читають книги – 87,0%. Є запит і на періодику. Від загальної книговидачі вона склала 13,0%, що на 2,0% менше проти 2023 року.

Активність відвідувань користувачами бібліотек. Відвідування бібліотек офлайн за рік становлять **323,5** тис., виконання до річного плану – 100,8%. Середній показник відвідувань – 9,1, що на рівні 2023 року.

Ступінь використання бібліотек та навантаження на бібліотечних працівників демонструє показник середнє денне відвідування – 167 відвідувань (без урахування відвідувань заходів).

Відвідувачами 2,2 тис. соціокультурних заходів бібліотек у 2024 році стали 46,4 тис. дітей і дорослих різних вікових категорій.

Дистантному обслуговуванню користувачів слугують бібліотечні сайти і блоги, кількість звернень на які у звітному році склали 178,3 тис.

Обсяг та стан бібліотечних фондів.

Продовжувалася оптимізація фондів на основі поетапного кількісного скорочення шляхом систематичного очищення від зношеної, морально застарілої, непрофільної, дублетної літератури та якісного оновлення фондів літературою підвищеного попиту за бюджетні кошти та за допомогою альтернативних джерел комплектування.

Протягом 2024 р. до бібліотек надійшло 5,2 тис. прим. документів, що на 1,4 тис. більше за 2023 рік. Серед отриманих друкованих видань: 84,3% – книги і 15,7% – періодика. Надходження документів українською мовою – 92,1%, англійською, німецькою та ін. мовами – 5,5%, російською мовою – 2,4%.

Джерела надходження бібліотечних документів дуже різні: 34,4% видань, від загального числа надходжень, придбані в книгарнях і видавництвах; 32,8% – дарунки читачів; 9,3% надійшли з обмінних фондів ін. бібліотек; 2,6% – від УІК; 6,2% – взамін загублених, за переобліками, від благодійних фондів та спонсорів; 14,7% – періодика, передплачена через Укрпошту.

Позитивно, що у 2024 р. 66,7% бібліотек для дітей придбали книги, 58,3% – періодичні видання завдяки коштам місцевого бюджету, що більше за 2023 рік.

Задля отримання нових творів бібліотекарі брали участь у різноманітних проєктах, онлайн-розіграшах, які проводили на своїх сторінках у соціальних мережах видавництва, автори та дружні до читання організації. Для прикладу, ЦМБД Кропивницької МЦБС стала учасником проєкту «Незламні бібліотеки» та отримала 250 книжок для дітей та підлітків від британських видавництв у межах спільної ініціативи Українського ПЕН, британського благодійного фонду Book Aid International, Англійського ПЕН (English PEN), Міжнародного ПЕН (PEN International) та «Нової Пошти». БДФ №12 Кропивницької МЦБС, Світловодська МБДФ №8 отримали по 14 прим. книг за проєктом «Німецька книжкова полиця в Україні» в межах «Обміну між німецькою та українською книжковою та літературною індустрією», який ініціювали УІК, Гете-Інститут та Німецька асоціація видавців та книгорозповсюджувачів за фінансової підтримки Уповноваженої федерального уряду Німеччини з питань культури та засобів масової інформації. Устинівська бібліотека для дітей завдяки участі у акціях отримала 65 прим. книг від письменників та видавництв («Мольфар», «Видавничий дім школа», «Апріорі», «Видавництво»). Також бібліотекарі ініціювали різноманітні акції серед населення громад, що сприяло поповненню фондів новинками. Завдяки дарункам до бібліотек для дітей області надійшло у 2024 р. 1,7 тис. книжок, що на 0,7 тис. прим. більше ніж у 2023 році. Сприяли поповненню фондів і заходи, спрямовані на повернення книжок від боржників; ремонт літератури за участі гуртківців об'єднань «Книжкова лікарня», «Умілі ручки», «Книжкова скарбничка» тощо.

Також у 2024 р. передплачено 141 прим. періодики для 19 бібліотек. На 2025 рік здійснено передплату 52 прим. для 10 бібліотек.

Продовжувалася робота з очищення бібліотечних фондів, у т. ч. і за рекомендаціями Міністерства культури та

інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів. У 2024 р. з фондів бібліотек для дітей вибуло 34,3 тис. прим. документів. Із загальної маси вилучених документів – 61,5% російською, 38,2% – українською, 0,3% – іншими мовами.

Вибуття документів за причинами: 76,5% – за зношеністю, 6,2% – морально застарілі, 0,6% – втрачені користувачами, 6,9% – дублетні, 9,8% – за переобліком та передача фонду ліквідованої Рівнянської СБД Рівнянській публічній сільській бібліотеці.

Фонди бібліотек для дітей на початок 2025 року нараховували 323,1 тис. прим. документів. Бібліотечний фонд зменшився на 29,0 тис. прим. порівняно з 2023 роком. Превалюють україномовні видання – 72,2% від загальної кількості фонду. Поступово бібліотечні фонди наповнюються книгами англійською, французькою, німецькою, польською та ін. мовами – 0,2%. Частка фонду російською становить 27,6%, на 3,7% менше за показник 2023 р.

Незмінним залишається видовий склад фондів: друкованих видань – 99,8%, матеріалів на нетрадиційних носіях – 0,2%.

Відносні показники роботи бібліотек: кількість виданих друкованих видань на 1 користувача (читаність) – 19,7; обертаність фонду – 2,2; забезпеченість документами на одного користувача – 9,1. Коефіцієнт оновлення фонду – 1,6% (на 0,5 більше 2023 р.). Хоча фонди повинні щороку оновлюватися не менше ніж на 5% відповідно до державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні.

Додаткові платні послуги надавали 17 дитячих бібліотек. Напрацювання від платних послуг – 55,7 тис. грн., що у порівнянні з 2023 роком більше на 2,5 тис. грн. Кошти використано на придбання книг, передплату періодики, поліпшення матеріально-технічної бази. Вагомі надходження від платних послуг отримали бібліотеки для дітей міст Олександрії (ЦМБД і МБДФ №3),

Кропивницького (ЦМБД і МБДФ №№ 12,13,19,21), Гайворона, Новоукраїнки, Світловодська (МБДФ №8), селища Петрове.

Для розвитку і створення привабливості закладів бібліотеками для дітей залучено **129,46** тис. грн. *благодійних внесків, грантів та дарунків* та **42,09** тис. грн. *міжнародної технічної допомоги*.

Вивчення потреб користувачів – запорука запровадження якісних бібліотечних послуг. З цією метою бібліотеками для дітей проведено 130 досліджень (соціологічних, маркетингових, моніторингових); 21 *аналізи читань*, учасниками яких стали 2,8 тис. учнів 1-9 класів, бібліотекарі та організатори дитячого читання. Окрім того, у 2024 році бібліотеки для дітей області долучилися до всеукраїнських досліджень, ініційованих НБУ для дітей. Їх проведення в області здійснювала Кіровоградська ОДБ ім. Т.Г. Шевченка: *маркетингове анкетування «Дитячі бібліотеки у соціальних мережах та месенджерах»*; *соціологічне дослідження «Забезпечення прав дитини на отримання бібліотечних послуг в умовах війни»*; *опитування серед фахівців за професією «Бібліотекар»* щодо визначення важливості кожної трудової функції для розробки проекту стандарту за професією.

Керівники бібліотек для дітей стали також учасниками *обласного маркетингового дослідження «Бібліотека для дітей в громаді. Реалії сьогодення»*, проведеного Кіровоградською ОДБ ім. Т.Г. Шевченка.

Видавнича діяльність є важливою функцією бібліотек для дітей. Упродовж 2024 року розроблено **736** назв матеріалів. Серед видань все більше з кожним роком превають електронні продукти (відеоролики, буктрейлери, відеофільми, електронні презентації). Вони склали **62%** від загального числа назв видань. Активно в цьому напрямі працювали: Гайворонська бібліотека для дітей філія №1, бібліотека для дітей КЗ «Кам'янецька ПБ»,

ЦМБД Олександрійської МЦБС, БДФ № 21 Кропивницької МЦБС, БДФ КЗ «ЦПБ Долинської міської ради», Олександрівська бібліотека для дітей, КЗ «Петрівська бібліотека для дітей», дитяча філія Новоукраїнської ЦБ, Новомиргородська міська дитяча бібліотека, Устинівська бібліотека для дітей. Серед друкованих матеріалів були популярні малі форми: буклети, пам'ятки, закладки тощо.

Бібліотеки для дітей видимі у **віртуальному просторі** через сайти, блоги (5 сайтів і 9 блогів), сторінки у соціальних мережах: Фейсбук – 19, Ютуб – 9, Інстаграм – 2, ТікТок – 1. На сторінках у мережі «Facebook» опубліковано близько 3,3 тис. записів, численні фото; більше 500 відеороликів представлені на сторінках у Фейсбук, Ютуб, Інстаграм.

Скористалися бібліотеки для дітей і можливостями друкованих та електронних ЗМІ, місцевих радіо і ТБ, де опубліковано/прозвучало 423 інформації.

Підвищення кваліфікації працівників бібліотек з питань організації обслуговування дітей відбувалося у змішаних форматах. Серед найпоширеніших заходів із удосконалення професійної діяльності бібліотекарів на місцях: семінари, вебінари, тренінги, школи, воркшоп, дні фахівця тощо. Усього, за звітний рік, бібліотекарі взяли участь у **148** навчаннях. Протягом року 37 працівників підвищили свою кваліфікацію, з них покращили цифрові навички 31.

Кіровоградська ОДБ ім. Т. Г. Шевченка надавала допомогу, спрямовану на підвищення професійних компетентностей бібліотекарів. Підспірям для фахівців області в роботі з дітьми є публікації на блозі «ФАХОВИЙ MESSAGE». На сторінці у фейсбук НМВ Кіровоградської ОДБ ім. Т. Г. Шевченка публікувалися пости фахової тематики: законодавчі новації та їхнє обговорення; актуальна інформація онлайн дайджесту «Культура і регіони»;

нові інструменти з цифрової грамотності для працівників бібліотек на платформі Дія.Освіта; новинки дитячої літератури; рекомендації щодо планування і звітності; креативні івенти і корисні цифрові ресурси; професійні конкурси та багато іншого. Також протягом року здійснювалася онлайн консультаційна допомога працівникам дитячих та публічних для дорослих бібліотек області з фахових питань – 140 запитів за рік.

Творче партнерство, яке склалося між Кіровоградською ОДБ ім. Т. Г. Шевченка і бібліотеками громад допомагає залучати все більше дітей до участі у **всеукраїнських і обласних подіях**. У 2024 році спільно проведено 13 **всеукраїнських заходів та обласну акцію**. Зокрема, в обласних турах всеукраїнських конкурсів взяли участь **795** юних земляків 6-18 років із різних громад Кіровоградщини. Знаковими стали: екологічний конкурс дитячого малюнка «Майбутнє планети у наших руках!», онлайн-конкурс із правового просвітництва «Конституція для всіх: і великих, і малих», конкурс дитячої творчості «Україна-мрія», дитячий літературний конкурс «Творчі канікули – 2024», конкурс «Лідер читання», конкурс дитячого малюнка «ЗЕЛЕНЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: дитячий погляд». Переможці обласних турів конкурсів – 59 дітей, отримали грамоти і книжкові подарунки від організаторки конкурсів в області – Кіровоградської ОДБ ім. Т.Г. Шевченка. На всеукраїнському рівні 26 юних талантів Кіровоградщини отримали престижні гран-прі, стали переможцями чи мали спеціальні відзнаки. Малюнки 16 авторів увійшли до альманахів за підсумками проведених конкурсів; твори 9 – до збірки «Творчі канікули-2024», укладених НБУ для дітей та розміщених на її сайті. Також на запрошення НБУ для дітей юні переможці всеукраїнських конкурсів від області взяли участь у святкових заходах та церемонії нагородження, організованих бібліотекою (м. Київ).

Бібліотеки проявили себе в онлайн-конкурсі із правового просвітництва «Конституція для всіх: і великих, і малих». Гран-прі отримав відеоролик Устинівської бібліотеки для дітей; у числі переможців робота ЦМБД Кропивницької МЦБС; у номінації «Вибір глядачів», за сумарною кількістю переглядів та вподобайок – відеоролик Філії «Веселівська сільська бібліотека» КЗ «ПБ» Кетрисанівської сільської ради. Бібліотеки отримали у подарунок книжку «Конституція для всіх: і великих і малих» із підписом автора, фіналісти – дипломи. Також організаторами відзначена активна участь бібліотек Кіровоградської області у конкурсі – 33 відео та їхнє якісне виконання відповідно вимогам Положення про конкурс. За підсумками конкурсу дитячої творчості «Україна-мрія» НБУ для дітей відзначила найактивніші 6 областей-лідерів за кількістю учасників, зокрема, і Кіровоградщину – 287 (другий результат).

Обласна акція «Читай-компанія мандрує регіоном», ініційована Кіровоградською ОДБ ім. Т.Г. Шевченка, була приурочена до Всеукраїнського дня бібліотек. До акції долучилися 128 бібліотек громад області. Ними проведено 320 заходів за участі більше ніж 4,2 тис. дітей.

Також бібліотеки стали учасниками таких масштабних подій: Всеукраїнського тижня дитячого читання-2024 «Читацька родина єднається заради вільної країни», відкриття якого відбулося у Кіровоградській ОДБ ім. Т.Г. Шевченка за участі представників НБУ для дітей; Національного тижня читання поезії-2024 – Дім та Національного тижня дитячого читання, оголошених УІК тощо.

Для бібліотек **гранти, власні проекти і програми** – це можливість перейти на якісно новий рівень роботи, запровадити сучасні, затребувані послуги для користувачів. Олександрійська ЦМДБ продовжувала роботу над реалізацією проектів: «Батьківський клуб» – по створенню сімейного культурно-

дозвілєвого простору для родин за сприяння ДФ ООН UNICEF спільно з БФ «Безпечне майбутнє» «Швидке реагування для підтримки дітей та їхніх сімей, у тому числі ВПО постраждалих від війни в Україні» в Кіровоградській області та «Діти України і війна. Кропивницький» за підтримки Worldwide Orphans Foundation (WWO) та ГО «Соціальне здоров'я». Реалізовано проекти з відкриття бібліотечного простору «Граї. Читай. Відпочивай» в бібліотеці та створення муралу «Художня магія» на фасаді ЦМБД завдяки спільним зусиллям команди бібліотекарів, підтримці UNHCR Ukraine - Агентство ООН у справах біженців в Україні, міжнародної організації Artolution, ГО «Десяте квітня», Олександрійської міської ради.

У бібліотеці для дітей КЗ «ЦПБ» Долинської міської ради продовжувала діяти дитяча точка «Спільно» за підтримки міської ради. Для проведення корисного дозвілля під час війни для бібліотеки придбано за бюджетні кошти книги та ігри. Локацію відвідують діти ВПО та їхні батьки, а також діти міста та сільських територій громади.

Бібліотечні колективи професійно продемонстрували себе в обласному етапі Всеукраїнського конкурсу проектів з надання культурних послуг юним мешканцям територіальних громад «БІБЛІОТЕЧНІ СЕРВІСИ – ДІТЯМ». У надісланих на обласний тур конкурсу 12 фахових проектів автори показали нові та трансформовані традиційні культурні послуги. Переможцями обласного туру конкурсу стали колективи бібліотек з проектами: I місце – ЦМБД Олександрійської МЦБС «Казковий вояж Олександрійською громадою «ЦукеркоБус+ДивоБус = щасливі діти»; II місце – Устинівська дитяча бібліотека «Студія арт-терапії для дітей, підлітків та їх батьків»; III місце – ЦМБД МЦБС м. Кропивницького «Клуб «Наталка». Спеціальну відзнаку обласного журі отримав проєкт «Бібліотечне літо для веселих, кмітливих, невгамовних» дитячої філії Новоукраїнської ЦБ. Колективи

нагороджені грамотами і підбірками книжок для дітей від Кіровоградської ОДБ ім. Т.Г. Шевченка. За рішенням Головного журі всеукраїнського конкурсу проєкт колективу ЦМБД Олександрійської МЦБС здобув 3 місце у числі 10 робіт-переможців, а також отримав гран-прі та сертифікат на 10 тис. грн. від організаторів. Цікавими були креативні проєкти інших учасників конкурсу. Бібліотека для дітей КЗ «ЦПБ» Долинської міської ради протягом 2023-2024 року реалізувала творчий проєкт «Малюнок підтримка ЗСУ», за яким створені дітьми малюнки та творчі поробки передавалися через волонтера бійцям ЗСУ. Олександрівська БД з проєктом «Бібліотечний дворик «Бібліотека = захоплююче дозвілля» має фінансову підтримку для реалізації від місцевої влади та народного депутата О. Довгого. Актуальними були теми проєктів: «Соціальне партнерство: робота з пільговими категоріями користувачів» Вільшанської селищної БДФ, «Мистецькі вихідні» МБФ м. Знам'янка; «Майстерня цікавих знайомств з майстрами Новгородківщини» БД КЗ «ПБ» Новгородківської селищної ради; «Театралізуємо казки – популяризуємо книжки» Гайворонська БДФ; «Літні канікули з книгою» МДБ КЗ «ЦПБ» Новомиргородської міської ради; «Почитай-но» БДФ №19 Кропивницької МЦБС. Для ознайомлення широкого загалу фахівців із поданими на конкурс проєктами було здійснено їхню публікацію на блозі «ФАХОВИЙ MESSAGE» Кіровоградської ОДБ ім. Т.Г. Шевченка .

У всіх бібліотеках для дітей були розроблені і втілені на практиці власні програми літніх читань, про які вони розповіли в інформаціях за підсумками Всеукраїнського конкурсу «Лідер читання»: «Читаємо завжди, читаємо всюди», «Книги в літньому рюкзаку», «Читаємо! Перемагаємо!», «Бібліотечне літо-2024», «Мандруй у літо разом з книгою!», «Запалюємо ЛІТО-2024» та інші. Бібліотеки Гайворонської громади стали учасниками оздоровчої акції #Бібліотечний_вівторок, що передбачала проведення

щовівторка заходів із популяризації читання та книги. За ініціативи бібліотекарів *Кетрисанівської* громади та їхньої безпосередньої участі започатковано конкурс дитячих фотографій «Кульбабкова Україна» в межах місцевого щорічного фестивалю дитячої творчості «Кульбабка» до Дня захисту дітей. Також працювали літні кінозали, майданчики і дворики, де проводилися заходи з популяризації книги і читання. Про заходи з дітьми влітку бібліотекарі розповідали на власних інтернет-ресурсах.

У бібліотеках для дітей працювали і 44 об'єднання за інтересами: клуби, гуртки, студії, школи, творчі майстерні різних спрямувань: з популяризації інформаційної культури та медіаграмотності, етно-краєзначі, літературні, мистецькі, прикладні, пізнавальні, дозвілєві та інші.

Бібліотеки активно підтримували *творчість дітей громад*: долучали до участі у всеукраїнських конкурсах, занять об'єднань за інтересами, майстер-класів, творчих майстерок; проводили презентації персональних виставок малюнків та інших творчих робіт тощо. Виготовлені дітьми обереги та малюнки, із щирими побажаннями передавали через волонтерів воїнам ЗСУ, щоб підтримати військових.

Впродовж 2024 р. бібліотеками для дітей організовано і проведено 3,2 тис. соціокультурних заходів, у т. ч. 1,2 тис. з особистісного розвитку. Заходи відвідали 46,4 тис. осіб різного віку, що на 6,6 тис. більше за 2023 р.

Більше інформації про конкурси, обласну акцію, досвід роботи бібліотек – на сторінках «Конкурси, акції», «Сторінка методиста» сайту бібліотеки, блозі «ФАХОВИЙ MESSAGE».

Ще один напрям діяльності бібліотек, який з'явився з початком війни – волонтерська активність, яку бібліотекарі поєднували з основною роботою.

Є і проблеми. В області продовжується скорочення мережі бібліотек для дітей. Оновлення бібліотечних фондів актуальною літературою не відповідає встановленим державою соціальним нормативам. Бібліотеки для дітей потребують придбання і оновлення комп'ютерної техніки, наявності швидкісного та безперебійного інтернету. Про це свідчать і відповіді 77,3% керівників бібліотек на питання анкети обласного маркетингового дослідження «Бібліотека для дітей в громаді. Реалії сьогодення». Окрім того, за даними дослідження лише 4,5% закладів мають інклюзивні інформаційно-технічні засоби, а про потребу в них заявили 45,5% бібліотек.

Щодо безпеки проведення заходів, то згідно цього ж обласного дослідження, лише 22,7% бібліотек забезпечені укриттями для відвідувачів, а для 59,1% керівників – це нагальне питання; 18,2% опитуваних зазначили, що їхні відвідувачі, в разі необхідності, користуються укриттями, що поруч з їхніми бібліотеками.

Не дивлячись на проблеми, бібліотеки для дітей у громадах залишаються соціокультурними просторами, доступними для всіх і для кожного, які на сьогодні не лише пропонують читання, а й багато інших послуг для забезпечення культурних та соціальних потреб населення.

Статистично-аналітичний портрет
бібліотек для дітей Кіровоградщини
за 2024 рік

Відповідальна за випуск Т. С. Манжула

Редактор О. В. Ліпей

Укладач, комп'ютерна верстка Н. Расторгуєва

Видавець та виготовлювач

Кіровоградська обласна
бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка
вул. Шевченка, 5
м. Кропивницький, 25006
<http://www.librarychl.kr.ua/>